

ČETRDESET GODINA STUDIJA PEDAGOGIJE NA FILOZOFSKOM FAKULTETU U ZADRU

IGOR RADEKA
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 378.096(497.5) Zadar
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno
: 2001-11-27
Received

Od samog početka rada Filozofskog fakulteta u Zadru 1956. godine pedagogija je obaveznim dijelom svih profesorskih studija; o njemu u počecima brine *Pedagoška katedra* osnovana akademske 1958/59. godine. Pedagojsko obrazovanje profesorskih studija očuvalo se do naših dana. Akademske 1961/62. godine pokrenut je trogodišnji dvopredmetni studij pedagogije. Ove godine obilježava se, dakle, četrdeseta obljetnica studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru.

Od akademske 1977/78. godine pedagogija se u Zadru studira kao četverogodišnji studij. Kontinuirani dvopredmetni koncept studija zamijenjen je između akademske 1982/83. i 1993/94. godine jedno-predmetnim studijem, nakon čega se ponovno vraća dvopredmetnom studijskom obliku.

Pedagogija je u Hrvatskoj (Zagrebu, Zadru i Rijeci) najprije organizirana u okviru katedri, a potom studijâ. Najstarija katedra pedagogije započela je s radom u Zagrebu 1893. godine, da bi 1928. godine prerasla u samostalni studij pedagogije. U Rijeci je prva katedra pedagogije pokrenuta 1962. godine, a prvi oblik studija pedagogije 1966. godine.

Od sljedeće akademske godine može se očekivati prerastanje *Odsjeka za pedagogiju* u samostalni departman novog Sveučilišta u Zadru, čije je osnivanje u završnoj fazi.

KLJUČNE RIJEČI: studij pedagogije, *Pedagoška katedra*, *Odsjek za pedagogiju*, Filozofski fakultet u Zadru

1. Metodološki osnove

U radu se analizira razvoj pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. Prilikom istraživanja konzultirano je 66 bibliografskih jedinica izvora i literature: svih 39 do sada objavljenih redova predavanja i sveučilišnih godišnjaka koji izvještavaju o radu Filozofskog fakulteta u Zadru te 26 različitih rasprava od značaja za ovu temu. Pored toga, pregledano je dosta personalnih dosjea i razgovarano s velikim brojem nekadašnjih i sadašnjih članova *Odsjeka za pedagogiju*, konzultirane su arhive Studentske službe, Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Rektorata Sveučilišta u Splitu i dr.

Priroda istraživanja, posebice zbog čitavog niza nedorečenosti i proturječja kojima obiluju izvori, odredila je korištenje povijesno-pedagogijski utemeljenog analitičko-sintetičkog pristupa strukturi povijesnih činjenica (Gross, 1980, 289; Gross, 1996, 401) radi uočavanja kauzalnih veza među njima. Pritom je upotrijebljena neempirijska metoda rada na dokumentaciji s postupkom kvalitativne analize sadržaja (Mužić, 1982, 179-210; Mužić, 1999, 29-30. i 103-108).

U dijelu teksta koji raspravlja razvoj studija pedagogije u Zadru, neće se pojedinačno navoditi izvori korišteni prilikom utvrđivanja činjenica, jer bi kontinuirano pozivanje na veliki broj izvora konzultiranih pri rekonstrukciji studija u Zadru, značajno umanjilo preglednost teksta. Gotovo da bi se samo o kritičkom preispitivanju i dodatnom provjeravanju tih činjenica mogla napraviti zasebna studija. Umjesto toga, prezentirani podaci posve su provjerljivi u izvorima i literaturi navedenim na kraju rada.

Kako bi se pedagogija u Zadru što kompleksnije sagledala, na kraju je pozicionirana u kontekst pedagogijskog razvoja na drugim sveučilištima u Hrvatskoj.

U radu se izlaže razvoj studija pedagogije kronologijskim redom – od osnutka Fakulteta u Zadru do današnjih dana. Pritom znanstveni, nastavni i/ili znanstveno-nastavni razvoj svakog pojedinca prate titule i stupnjevi u okolnostima u kojima se spominje, od dolaska na *Pedagošku katedru* ili *Odsjek za pedagogiju* do odlaska s Fakulteta. Isticanje znanstvenih titula započinje s doktoratom znanosti; jedini izuzetak napravljen je kod gostujućih profesora te pri pregledu trenutnog kadrovske stanja *Odsjeka*, gdje se navode sve titule i zvanja radi anticipiranja dinamike razvoja u budućnosti.

2. *Filozofski fakultet u Zadru*

Tragovi bogate kulturne baštine Zadra i zadarskog kraja sačuvani su u različitim kulturno-historijskim spomenicima i arheološkim ostacima, u Arheološkom muzeju osnovanom 1830. godine, u Državnom povijesnom arhivu pokrenutom 1625. godine, najznačajnijem arhivu za povijest Dalmacije, Znanstvenoj knjižnici utemeljenoj 1855. godine (koja je po brojnosti i značaju knjižnog fonda druga u Hrvatskoj, odmah iza Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu), u Povijesnom institutu HAZU-a otvorenom 1954. godine i dr. Čitav niz uglednih pojedinaca i udruženja u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata zalaže se za osnivanje visokoškolske ustanove koja bi primjereno afirmirala takve vrijednosti Zadra i dalmatinske regije.

Zahvaljujući tim naporima, 1955. godine osniva se **Filozofski fakultet u Zadru** - druga visokoškolska ustanova u Hrvatskoj otvorena nakon Drugoga svjetskog rata izvan Zagreba te prva u Dalmaciji. Započinje s radom akademske 1956/57. godine kao detaširani dio Filozofskog fakulteta u Zagrebu s pet studijskih grupa: I. historijska, II. hrvatskosrpski jezik i jugoslavenske književnosti, III. slavistička (ruski jezik i književnost), IV. romanistička (talijanski odnosno francuski jezik i književnost) i V. germanistička (njemački odnosno engleski jezik i književnost). Prve su dvije grupe jednopredmetne i dvopredmetne, a ostale tri samo dvopredmetne. Uz postojeće studije postupno se otvaraju novi, tako da je u prvih dvadeset godina rada Fakulteta otvoreno još pet studijskih grupa: VI. arheološka, VII. povijest umjetnosti, VIII. filozofija, IX. pedagogija te X. klasička filologija.

Fakultet ostaje sastavnim dijelom Sveučilišta u Zagrebu do 1974. godine, kada sudjeluje u osnivanju Sveučilišta u Splitu. Od početka obrazuje većinu srednjoškolskih profesora iz spomenutih studijskih grupa za dalmatinsko područje, da bi od 1979. godine s integracijom Pedagoške akademije u Zadru preuzeo osposobljavanje i osnovnoškolskih učitelja. Danas se na Filozofskom fakultetu u Zadru mogu studirati tri jednopredmetna studija (hrvatski jezik i književnost, psihologija te kultura i turizam) i četrnaest dvopredmetnih studijskih grupa (engleski, njemački, francuski, talijanski, ruski, grčki jezik i književnost, latinski jezik i rimska književnost, filozofija, sociologija, povijest, povijest umjetnosti, arheologija, geografija i pedagogija) bez ograničenja izbora međusobnih kombinacija.

S Filozofskim fakultetom u Zadru u Dalmaciji započinje udruživanje do tada razdvojenih procesa visokoškolskog obrazovanja i osposobljavanja

učitelja. Fakultet do danas ostaje jedina znanstveno-nastavna ustanova u Zadru, čiji su razmjeri i ambicije sve veći.

3. Pedagogija na Filozofskom fakultetu u Zadru

Razvoj pedagogije dijeli sudbinu Filozofskog fakulteta u Zadru od njegovih početaka do danas. Može se podijeliti u pet etapa:

1. pedagoško obrazovanje svih studenata Fakulteta za profesorski poziv
  2. utemeljenje dvopredmetnog studija pedagogije kao *II. glavnog predmeta*
  3. prerastanje dvopredmetnog studija pedagogije u *I. glavni predmet*
  4. jednopredmetni studij pedagogije
  5. povratak dvopredmetnom studiju pedagogije.
- Istaknut će se temeljne karakteristike svake od navedenih etapa.

3.1. Pedagoško obrazovanje svih studenata Fakulteta za profesorski poziv

Filozofski fakultet u Zadru po svom karakteru profesorski je usmjeren od početaka do danas; na svih pet studija s kojima je pokrenut rad 1956. godine stjecala se profesorska diploma, a od današnjih sedamnaest studija četrnaest ih je profesorskih¹. Već je iz tog razloga pedagogija vrlo značajna Fakultetu, jer mu omogućuje profesorski status.

Kako je prema nastavnom planu i programu **pedagogija od sâmog početka Opći predmet obavezan za sve studente II. godine studija, akademske 1957/58.** započinje kontinuirano održavanje pedagoških predavanja i seminara; u toj se godini slušao *Uvod u pedagogiju* u III. i IV. semestru s fondom sati 2+2. Sljedeće akademske godine svi studenti III. godine studija obavezno su upisivali dva sata *Osnova pedagogije*, a fakultativno se mogao upisati i jedan sat *Pedagoškog seminara*.

Akademske 1958/59. godine prvi pedagog zaposlen, na Fakultetu izvanredni profesor dr. sc. Vladimir Janković osniva Pedagošku katedru.

---

¹ Jedino studiji kulture i turizma, arheologije i povijesti umjetnosti nemaju profesorsko usmjerenje. No, kako se dvopredmetni studiji arheologije i povijesti umjetnosti studiraju u kombinaciji sa svim drugim dvopredmetnim (profesorskim) studijskim grupama, veći dio studenata ovih dvaju studija isto se tako pedagoški obrazuje.

Pored pet tadašnjih seminara (historijskog, slavenskog, klasičnog, romanskog i germanskog) bila je to prva pedagoška katedra osnovana na Fakultetu. Već 1959. godine na Katedri mu se pridružuje asistent Josip Pivac².

Sljedeće akademske godine uz redovito održavanje *Uvoda u pedagogiju i Pedagoškog seminara*, fakultativni kolegij *Suvremeni pedagoški problemi* mijenja *Osnove pedagogije* (mogu ga birati svi studenti od I. do III. godine s dvosatnom tjednom nastavom). Akademske 1960/61. godine *Uvod u pedagogiju* ostaje jedini opći pedagojski predmet obavezan za sve studente. No, on se dijeli na *Uvod u pedagogiju I.* za studente III. semestra s 2 sata tjedne nastave te *Uvod u pedagogiju II.* za studente V. semestra s uvećanom satnicom na 3 sata tjedno.

U početku je isključivi zadatak *Pedagoške katedre* organiziranje cjelovitog pedagojskog i didaktičko-metodičkog osposobljavanja svih studenata Fakulteta za profesorski poziv. Stoga uz održavanje nastave iz navedenih kolegija, *Katedra* organizira metodike nastave za sve studijske grupe u suradnji s honorarno angažiranim profesorima srednjih škola kod kojih su studenti pohađali metodičku praksu: Jeronimom Kraljevim i Šimom Dunatovom za *Metodiku nastave materinjeg jezika*, Vinkom Bublom za *Metodiku nastave povijesti*, Miroslavom Stanićem i Vlatkom Šulc za *Metodiku nastave njemačkog jezika*, Brankom Kneževićem i Ilijom Sorićem za *Metodiku nastave talijanskog jezika*, Milevom Žmikić za *Metodiku nastave francuskog jezika*, Majdom Jakašom i Marom Dujnić za *Metodiku nastave engleskog jezika* te s dr. sc. Antom Muljačićem za *Metodiku nastave ruskog jezika*. Kasnije metodičko osposobljavanje preuzimaju pripadajuće studijske grupe, dok općepedagojsko i didaktičko osposobljavanje ostaje zadaćom *Pedagoške katedre*, odnosno *Odsjeka za pedagogiju*.

Pedagojsko osposobljavanje profesorskih studija na Filozofskom fakultetu u Zadru traje do naših dana. Mada se mijenjaju nazivi kolegija, nastavni planovi i programi, studijske godine te fond sati u kojima se realizira³,

² Zahvaljujem se prof. dr. sc. Josipu Pivcu na razgovoru u Zagrebu 26. listopada 2001. godine, kada sam stekao dragocjene informacije i impresije o razvoju pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru.

³ *Uvod u pedagogiju* od 1963/64. godine zamjenjuje kolegij *Osnovi pedagogije s didaktikom*, koji studenti najprije slušaju na IV., a potom na III. godini studija (do akademske 1967/68. godine sa satnicom 2+1, zatim 2+0). Od akademske 1977/78. godine pedagogija postaje sastavnim dijelom novoformiranih *Zajedničkih programskih osnova*. Dijeli se na *Opću pedagogiju*, koja se sluša na II. godini studija (uglavnom sa satnicom 2+2) i *Didaktiku* na III. godini (s najčešćom satnicom 2+1). Nakon kraćeg perioda u kojem su se *Opća pedagogija* i *Didaktika* slušali u II. i III. semestru, od akademske 1991/92. godine slušaju se u II. godini studija (do akademske 1994/95. godine 2+1, a zatim do naših dana 1+1).

očuvan je njegov kontinuitet. **Temeljna djelatnost Pedagoške katedre, a potom i drugih oblika pedagoškog organiziranja na Filozofskom fakultetu u Zadru pedagojsko je osposobljavanje svih profesora koji završavaju Fakultet.** Upravo iz *Pedagoške katedre*, osnovane radi ovog oblika obrazovanja, proizašao je i studij pedagogije.

3.2. Utemeljenje dvopredmetnog studija pedagogije kao II. glavnog predmeta

Značajni napredak u razvoju pedagogije započinje s **akademsom 1961/62. godinom.** Kako bi se pružila temeljita naobrazba stručnjaka za različite pedagojske funkcije u sve razgranatijem sustavu školstva, ***Pedagoška katedra na Filozofskom fakultetu u Zadru pokreće studij pedagogije kao II. glavnog predmeta.*** Trogodišnji dvopredmetni studij pedagogije od tada se studirao uz bilo koji dvopredmetni četverogodišnji studij Fakulteta (*I. glavni predmet*). Profesorima dr. sc. Vladimiru Jankoviću⁴ i Josipu Pivcu⁵, kao pojačanje prilikom pokretanja studija na *Katedri*, pridružuje se Ivan Adamović (1962-64). Tekuće **akademske 2001/02. godine obilježava se četrdeseta godišnjica studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru** – prvom studiju pedagogije u Hrvatskoj pokrenutom izvan Zagreba.

Do novog organizacijskog preustroja dolazi **akademske 1966/67. godine**, kada ***Pedagoška katedra prerasta u Odsjek za pedagogiju, koji u sebi ima Katedru za opću pedagogiju i Katedru za didaktiku s metodikom.*** U to je vrijeme *Odsjek za pedagogiju* među sedam odsjeka koji od 1959/60. godine na Fakultetu zamjenjuju seminare (Odsjeci za povijest, arheologiju i povijest umjetnosti, klasičnu filologiju, slavistiku, romanistiku te germanistiku). Uz navedene odsjeke (koji unutar sebe imaju po dvije do tri katedre) na Fakultetu je u to vrijeme još i samostalna *Katedra za filozofiju, sociologiju i psihologiju.*

Odmah po konstituiranju *Odsjeka za pedagogiju* započinju pripreme za organiziranje studija pedagogije kao *I. glavnog predmeta* u četverogodišnjem trajanju. Ipak, uz pokušaje dovođenja novih nastavnika i suradnika, koji završavaju angažmanom asistentice Marije Bratanić (1968-1971) na *Odsjeku* te održavanjem trogodišnjeg studija pedagogije i pedagojskih kolegija na sve većem broju profesorskih studija, redoviti profesor dr. sc. Vladimir Janković i

⁴ Od akademske 1963/64. godine u zvanju je redovitog profesora.

⁵ Najprije prelazi u zvanje predavača, da bi od akademske 1966/67. godine po stjecanju doktorata znanosti bio izabran u zvanje docenta.

docent dr. sc. Josip Pivac nisu tada u mogućnosti pokrenuti studij kao *I. glavni predmet*. Nakon odlaska prof. dr. sc. Vladimira Jankovića u mirovinu krajem 1971/72. godine⁶, slijedeće akademske godine za asistenta na *Odsjek* dolazi Vladimir Vujčić, a godinu dana nakon njega izvanredni profesor dr. sc. Mate Zaninović. Tako su cjelokupni pedagoški rad ponovno vodila tri stalno zaposlena djelatnika – prof. dr. sc. Mate Zaninović, doc. dr. sc. Josip Pivac⁷ i asistent Vladimir Vujčić. Stoga je plan uvođenja četverogodišnjeg studija pedagogije odgađan za bolje kadrovske prilike.

S konstituiranjem Sveučilišta u Splitu **od akademske 1974/75. godine** Filozofski fakultet u Zadru organizacijski se preustrojava u dva odjela (i šesnaest katedri): *Odjel za društvene znanosti* (u kojem su uz katedre za filozofiju, psihologiju, sociologiju, arheologiju, opću povijest, nacionalnu povijest te povijest umjetnosti i *Katedra za opću pedagogiju i didaktiku*) te *Odjel za filološke znanosti* (katedre za hrvatskosrpski jezik, jugoslavenske književnosti, ruski, francuski, talijanski, engleski, njemački jezik i književnost te klasične jezike).

3.3. Prerastanje dvopredmetnog studija pedagogije u I. glavni predmet

Od akademske 1976/77. godine ponovno se katedre unutar odjela preustrojavaju u odsjeke: *Odjel za povijesno-društvene znanosti* sastoji se od odsjekâ za filozofiju i sociologiju, arheologiju, povijest, povijest i teoriju umjetnosti te *Odsjeka za pedagogiju i psihologiju*, a *Odjel za filološke znanosti* od odsjekâ za hrvatskosrpski jezik i jugoslavenske književnosti, ruski, francuski, talijanski, engleski i njemački jezik s književnošću te klasične jezike i književnosti. S prelaskom *Katedre za opću pedagogiju i didaktiku* u *Odjel za društvene znanosti*, na *Odsjeku za pedagogiju i psihologiju* ukidaju se dotadašnje katedre za opću pedagogiju i didaktiku (s metodikom).

Ova je etapa razvoja značajna za pedagogiju u Zadru iz više razloga. Naime, u njoj se pedagogija uključuje u pokretanje studija psihologije, koji započinje akademske 1978/79. godine. Osim toga, u to je vrijeme poboljšano i kadrovsko stanje na *Odsjeku*: pored izvanrednih profesorâ dr. sc. Josipa Pivca⁸ i

⁶ Preminuo je 1979. godine u Zadru.

⁷ Od 1974/75. godine je izvanredni profesor.

⁸ Odlazi s Fakulteta krajem akademske 1976/77. godine.

dr. sc. Mate Zaninovića⁹, u sastavu Odsjeka su asistent Vladimir Vujčić te psiholozi, viši predavač Tomislav Grgin¹⁰ i predavač Katica Lacković-Grgin¹¹. Bolje kadrovsko stanje napokon je omogućilo realizaciju deset godina stare nakane – proširenje studija pedagogije s triju na četiri godine.

Akadske 1976/77. uz pedagogiju kao II. glavni predmet upisana je i prva generacija studenata pedagogije kao I. glavnog predmeta. Iduće godine na Fakultetu se u cjelini počinje napuštati koncept studija I. i II. glavnog predmeta, pa će i studij pedagogije s proširenjem I. glavnog predmeta na sve godine studija istovremeno napuštati II. glavni predmet. U novim uvjetima svi dvopredmetni studiji postaju potpuno izjednačeni među sobom, što se ističe i njihovim imenovanjem – umjesto dotadašnjeg hijerarhijskog rangiranja I. i II. glavnog predmeta, od tada se prva upisana studijska grupa naziva A1, a druga A2. Među sobom su posve izjednačene, pa je svejedno koja se od njih studira prva, a koja druga.

Kako se u to vrijeme pokazala potreba za ubrzanim osposobljavanjem pedagoga za neposrednu praksu, iste je godine **uveden intenzivni oblik dvogodišnjeg izvanrednog studija za školske pedagoge na nivou I. glavnog predmeta.** Mogućnost upisa III. i IV. godine ovog studija pedagogije imali su diplomandi Više pedagoške škole i Pedagoške akademije, a započinjao je upisom V. semestra. Polaznici ovog studija slušali su temeljne pedagogijske kolegije s velikim fondom sati, tako da su u dvije godine apsolvirali značajni dio cjelokupnog studija pedagogije. Ovaj oblik izvanrednog pedagogijskog obrazovanja trajao je dvije akademske godine.

Gledajući u cjelini, od akademske 1976/77. godine *Odsjek za pedagogiju i psihologiju* u isto vrijeme vodi studij pedagogije kao I. i II. glavni predmet, dvogodišnji studij školskih pedagoga te pomaže pokretanje studija psihologije. Tako intenzivan rad uskoro se smanjuje: posljednje generacije studenata koji su do akademske 1976/77. godine upisali pedagogiju kao II. glavni predmet, u sljedeće tri godine završavaju studij, a s upisom druge generacije dvogodišnjeg obrazovanja školskih pedagoga akademske 1977/78. godine u sljedeće će dvije godine i ovi studenti završiti školovanje.

⁹ Od akademske 1978/79. godine postaje redoviti profesor. U mirovini je od kraja 1989. godine. Preminuo je u Zadru 1994. godine.

¹⁰ U sastavu je *Odsjeka za pedagogiju i psihologiju* od 1976. do akademske 1979/80. godine, kada prelazi na tada osamostaljeni *Odsjek za psihologiju*. S akademskom 1978/79. godinom postaje izvanredni profesor.

¹¹ Na *Odsjeku za pedagogiju i psihologiju* je od 1976. do osamostaljenja *Odsjeka za psihologiju* akademske 1979/80. godine, kada isto tako prelazi na taj odsjek.

Od **akademske 1979/80. godine** dolazi do novog preustroja, s kojim se osamostaljuje *Odsjek za psihologiju*. Fakultet se organizira u pet zavoda: Zavod za slavistiku, komparativnu književnost i opću lingvistiku, za povijesne znanosti i klasičnu filologiju, za žive strane jezike, za filozofiju, psihologiju i sociologiju te *Zavod za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu*. Kao znanstvene jezgre Fakulteta, zavodi se sastoje od više odsjeka: *Zavod za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu* ima odsjeke za predškolski odgoj i razrednu nastavu u Zadru, za predškolski odgoj u Splitu, za razrednu nastavu u Splitu¹² te *Odsjek za pedagogiju* u Zadru.

S novom organizacijom studij pedagogije se i programski inovira. Svi dosadašnji, ali i kasniji **programi redovitog studija pedagogije općepedagogijskog su usmjerenja. Samo u akademskoj 1979/80. godini studenti** prve generacije četverogodišnjeg studija pedagogije **prilikom upisa IV. godine studija biraju između dvaju smjerova: Predškolske pedagogije i Školske pedagogije**. Već od sljedeće godine ponovno se uvodi cjelovit četverogodišnji studij općeg profila.

U ovom periodu dolazi i do novih personalnih promjena na *Odsjeku*: nakon prelaska psihologa na novoosnovani *Odsjek za psihologiju*, s akademskom 1979/80. godinom dr. sc. Vladimir Vujčić postaje docent, a iste godine za asistente dolaze Josip Vukovarac i Hicela Jovan¹³. Od akademske 1981/82. godine asistenti postaju Slavica Bašić¹⁴, Manon Giron i Stjepan Jagić.

3.4. Jednopedmetni studij pedagogije

Postupnim poboljšanjem kadrovskog stanja na *Odsjeku za pedagogiju*, uz redovitog profesora dr. sc. Matu Zaninovića, docenta dr. sc. Vladimira Vujčića¹⁵ te asistente Josipa Vukovarca, Slavicu Bašić, Manon Giron i Stjepana Jagića u akademskoj 1982/83. godini pridružuju im se novi asistenti, Anđelko Mrkonjić¹⁶, a iduće godine Zlatko Miliša¹⁷ i Ljubomir Gogić¹⁸. Bolje kadrovske prilike omogućile su ponovnu promjenu plana i programa, ali i koncepta

¹² Splitski odsjeci su dio ovog zavoda dvije akademske godine, nakon čega se izdvajaju u zasebnu splitsku ustanovu.

¹³ Radi na *Odsjeku* dvije akademske godine.

¹⁴ Docentica je od 1990/91. godine, a radi na *Odsjeku* do 1993. godine.

¹⁵ Od akademske 1984/85. godine postaje redoviti profesor.

¹⁶ Docent je od akademske 1991/92. godine, a izvanredni profesor od 1997/98. godine.

¹⁷ Docent je od akademske 2001/02. godine.

¹⁸ Na *Odsjeku* ostaje tri akademske godine.

studiranja – **pedagogija postaje jednopredmetni četverogodišnji studij** općeg usmjerenja sa znatno većom satnicom od dotadašnjeg dvopredmetnog studija. Uz uvećanje satnice postojećih, uvedeni su i novi kolegiji. Upisom prve godine jednopredmetnog studija, napušta se dvopredmetna pedagogija, pa posljednja generacija dvopredmetnog studija završava četvrtu godinu 1984/85. godine.

Manon Giron, Ljubomir Gogić i prof. dr. sc. Vladimir Vujčić uskoro odlaze s *Odsjeka za pedagogiju*¹⁹, da bi akademske 1986/87. godine na *Odsjek* došla asistentica Dijana Vican, a sljedeće godine docent dr. sc. Antun Rozmarić²⁰, predavač dr. sc. Zora Itković²¹ i asistent Igor Radeka.

3.5. Povratak dvopredmetnom studiju pedagogije

Akademska 1993/94. godine donosi posljednju prekretnicu u razvoju pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. Na znanstvenoj razini *Odsjek za pedagogiju* prelazi iz *Zavoda za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu* u *Zavod za filozofiju, pedagogiju, psihologiju i sociologiju*. U ovom zavodu ostaje do naših dana.

Istovremeno je napravljena i posljednja izmjena plana i programa studija pedagogije. Kako se pokazalo da je kombinacija pedagogije s drugim (osobito profesorskim) studijima posebno interesantna neposrednoj praksi, **pedagogija se na Fakultetu ponovno reformira u koncept dvopredmetnog studija** općeg smjera s mogućnošću slobodne kombinacije s bilo kojom dvopredmetnom studijskom grupom: engleskim, njemačkim, francuskim, talijanskim, ruskim i grčkim jezikom s književnošću, latinskim jezikom i rimskom književnošću, filozofijom, sociologijom, poviješću, poviješću umjetnosti, arheologijom i geografijom. Tako od akademske 1996/97. godine sve studijske godine pedagogije rade po novom dvopredmetnom četverogodišnjem programu.

Uz postojeće, na *Odsjek za pedagogiju* u međuvremenu dolaze novi nastavnici i suradnici: akademske 1998/99. godine redoviti profesor dr. sc. Marko Palekčić, 1999/00. godine mlađe asistentice Rozana Skoko i Jasmina Vrkić Dimić, a 2000/01. godine znanstvene novakinje Barbara Kolmanić i Sofija Boras. Svih ovih godina fluktuacija stalno zaposlenih nastavnika i suradnika, od početne *Pedagoške katedre* do današnjeg *Odsjeka za*

¹⁹ Manon Giron napušta *Odsjek* 1984., a prof. dr. sc. Vladimir Vujčić i Ljubomir Gogić 1986. godine.

²⁰ Na *Odsjeku* ostaje do 1993. godine.

²¹ Docentica je od akademske 1991/92. godine, a izvanredna profesorica od 1997/98. godine.

pedagogiju, je takva da je prosječna dužina rada dvadeset i dvoje pedagoga koji su do danas radili i/ili rade na Filozofskom fakultetu u Zadru²² deset godina.

Kadrovsko stanje na *Odsjeku za pedagogiju* danas je zamjetno bolje negoli je bilo prije. Među spomenutih dvadeset i troje do sada zaposlenih **na Odsjeku za pedagogiju, sada radi dvanaest nastavnika i suradnika** sa sljedećim statusom: jedan je redoviti profesor, dva izvanredna profesora, jedan docent, dva viša asistenta, dva asistenta, dva mlađa asistenta i dva znanstvena novaka sa sljedećim nastavnim angažmanom:

1.dr. sc. Marko Palekčić, red. prof.	<i>Uvod u pedagogiju</i> <i>Didaktika</i>
2.dr. sc. Zora Itković, izv. prof.	<i>Specijalna pedagogija</i> <i>Metodika rada školskog pedagoga</i> <i>Odgovj u obitelji</i>
3.dr. sc. Anđelko Mrkonjić, izv. prof.	<i>Školska pedagogija</i> <i>Andragogija</i>
4.dr. sc. Zlatko Miliša, docent	<i>Obrazovanje i društvo</i> <i>Pedagogija rada</i> <i>Obrazovne politike</i>
5.dr. sc. Dijana Vican, viši asistent ²³	<i>Sistematska pedagogija</i> <i>Opća pedagogija (zajedničke programske osnove Fakulteta)</i>
6.dr. sc. Igor Radeka, viši asistent ²⁴	<i>Povijest pedagogije</i> <i>Komparativna pedagogija</i> <i>Didaktika (zajedničke programske osnove Fakulteta)</i>
7.mr. sc. Stjepan Jagić, asistent ²⁵	<i>Pedagoška statistika</i> <i>Metodologija pedagoškog istraživanja</i> <i>Pedagogija slobodnog vremena</i>
8.mr. sc. Josip Vukovarac, asistent	<i>Didaktika (zajedničke programske osnove Fakulteta)</i>

²² Ne računajući psihologe dr. sc. Katicu Lacković-Grgin i dr. sc. Tomislava Grgina s *Odsjeka za pedagogiju i psihologiju* koji u međuvremenu prelaze na samostaljeni *Odsjek za psihologiju*.

²³ U postupku izbora u zvanje docenta.

²⁴ U postupku izbora u zvanje docenta.

²⁵ U postupku izrade doktorske disertacije.

9. Rozana Skoko, prof., mlađi asistent ²⁶	<i>Didaktika</i> <i>Opća pedagogija (zajedničke programske osnove Fakulteta)</i>
10. Jasmina Vrkić Dimić, prof., mlađi asistent ²⁷	<i>Andragogija</i> <i>Didaktika (zajedničke programske osnove Fakulteta)</i>
11. Barbara Kolmanić, prof., znan. novak ²⁸	<i>Odgov u obitelji</i>
12. Sofija Boras, prof., znanstveni novak ²⁹ .	

Za čitavo vrijeme postojanja sveučilišne pedagogije u Zadru, značajan je interes javnosti za taj studij. On se najbolje prepoznaje u sukladnim trendovima porasta broja prijavljenih kandidata studija i upisnih kvota. Tako se od skromnijeg broja studenata u 60-im godinama danas upisuje 60 studenata u prvu godinu studija svake akademske godine. Među njima 40 studenata studira na trošak države, a 20 za tzv. osobne potrebe, tj. sami plaćaju svoj studij. Trenutno je na cjelokupnom studiju 257 redovito upisanih studenata pedagogije. Uz trend postupnog porasta upisnih kvota, kontinuirano je interes za studijem značajno veći od slobodnih mjesta.

4. Ostale djelatnosti Odsjeka za pedagogiju

Bez pretjerivanja se može reći da je cjelokupni razvoj Filozofskog fakulteta u Zadru obilježen pedagogijom. Od početnog *Općeg predmeta do Zajedničkih programskih osnova* pedagogija trajno sudjeluje u programima svih profesorskih studija Fakulteta. Uz to i studij pedagogije, *Odsjek za pedagogiju* svake godine organizira i vodi ***Dopunsko pedagoško-psihološko obrazovanje nastavnika*** koji nisu završili profesorski smjer, a rade kao učitelji ili profesori u školama te učestvuje u permanentnom usavršavanju nastavnika. Njegovi su članovi uključeni i u nastavu drugih fakulteta i ustanova, npr. Visoke učiteljske škole u Zadru, Hrvatskog vojnog učilišta u Zemuniku i dr.

²⁶ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

²⁷ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

²⁸ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

²⁹ Na postdiplomskom magistarskom studiju.

Od osnutka *Pedagoške katedre* pa sve do naših dana članovi *Odsjeka* na gotovo su svim značajnijim pedagojskim skupovima u Hrvatskoj, do 90-ih godina XX. stoljeća nazočni su čitavom nizu jugoslavenskih skupova, kao i na nekim međunarodnim susretima pedagoga; isto se tako usavršavaju u različitim ustanovama u zemlji i inozemstvu.

Odsjek za pedagogiju domaćin je više radnih sastanaka pedagoga s drugih sveučilišta u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji - npr. interkatedarske konferencije odsjeka i katedara filozofskih fakulteta SFR Jugoslavije 1962. godine. Organizira nekoliko znanstvenih i stručnih susreta: 1981. godine okrugli stol *Odgoj i obrazovanje u funkciji općenarodne obrane i društvene samozaštite*³⁰; 1986. godine znanstveno-stručni skup *Odgojna funkcija škole i društva*³¹; u ratnom vihoru suorganizator je dvaju skupova koji su se održali na Fakultetu pod pokroviteljstvom UNICEF-a – 1993. godine s temom *Škola u ratu*³² te 1994. godine *Škola u ratu – Prema inoviranoj školi*³³.

U organizaciji *Odsjeka za pedagogiju*, a pod pokroviteljstvom *Zavoda za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu*, do sada je **Filozofski fakultet u Zadru objavio tri zbornika radova** s navedenih skupova: *Odgoj u funkciji općenarodne obrane i društvene samozaštite* (1981), *Odgojna funkcija škole i društva* (1990) i *Škola u ratu* (1993). Pored toga, *Pedagoška katedra* je pod pokroviteljstvom Fakulteta priredila za objavljivanje dvije skripte; mada bez autorova potpisa, očigledno je da je *Pedagoška problematika slobodnog vremena*, objavljena 1964. godine, djelo profesora Vladimira Jankovića, a dvije godine kasnije objavljena je i skripta *Iz problematike Opće pedagogije : Izbor odlomaka iz radova prof. dr S. Patakija*.

Članovi *Odsjeka* sudjeluju u čitavom nizu znanstvenih istraživanja u okviru različitih znanstveno-istraživačkih projekata, od kojih su neki (financirani od (Socijalističke) Republike Hrvatske) proizašli iz *Odsjeka* i *Zavoda*: 69/70 – *Odgoj i obrazovanje*³⁴; 70/70 – *Struktura i razvoj sposobnosti, osobina ličnosti, vrijednosnog sustava i socijalizacije u odgojno obrazovnom procesu*³⁵; 1.10.01. *Analiza stanja i projekcija razvoja odgoja i obrazovanja*³⁶;

³⁰ Na ovom okruglom stolu s *Odsjeka* sudjeluju prof. dr. sc. Mate Zaninović, doc. dr. sc. Vladimir Vujčić i Hicela Jovan.

³¹ Na ovom znanstveno-stručnom skupu uz čitav niz eminentnih pedagoga iz cjelokupne SFR Jugoslavije, s *Odsjeka* su sudjelovali prof. dr. sc. Mate Zaninović i Zlatko Miliša.

³² Na ovom skupu s *Odsjeka* su sudjelovali doc. dr. sc. Slavica Bašić, doc. dr. sc. Zora Itković i Dijana Vican.

³³ Na ovom su skupu s *Odsjeka* sudjelovali doc. dr. sc. Zora Itković, Zlatko Miliša i Igor Radeka.

³⁴ Voditelj prof. dr. sc. Mate Zaninović, a s *Odsjeka* sudjeluje još i doc. dr. sc. Slavica Bašić.

³⁵ S *Odsjeka* sudjeluju prof. dr. sc. Vladimir Vujčić i Stjepan Jagić.

5-07-227 *Pravci promjena u srednjoj školi*³⁷; 5-07 *Škola kao faktor suzbijanja narkomanije*³⁸; 070007 *Prevenција zlouпотреба droga odgojem – Strategije komunikacije*³⁹; 070031 *Kulturna pedagogija u prevenciji socijalno devijantnog ponašanja mladih odgojem zdravog načina života*⁴⁰.

Plod istraživanja članova *Katedre i Odsjeka* velik je broj objavljenih knjiga, rasprava i članaka iz različitih pedagoških područja, gostujućih predavanja, kako na dodiplomskim tako i na poslijediplomskim studijima u zemlji i inozemstvu te rad u stručnim komisijama Fakulteta i drugih ustanova.

5. Vanjska suradnja s Odsjekom za pedagogiju

U proteklih je četrdeset godina velik broj znanstvenika i nastavnika iz drugih ustanova sudjelovao u realizaciji studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. Nije to bila samo prijeko potrebna pomoć u izvedbi programa u vrijeme nedovoljne kadrovske ekipiranosti, nego i značajno obogaćivanje njegove kvalitete. U pravilu se radilo o stručnjacima koji su svojom znanstvenom i nastavnom vrsnoćom prednjačili i/ili još uvijek dominiraju područjima iz kojih dolaze: prof. dr. sc. Vladimir Jurić⁴¹, prof. dr. sc. Nedjeljko Kujundžić⁴², doc. dr. sc. Milan Matijević⁴³, prof. dr. sc. Anton Mijatović⁴⁴, prof. dr. sc. Vladimir Poljak⁴⁵, prof. dr. sc. Vlatko Previšić⁴⁶, doc. dr. sc. Stjepan Rodek⁴⁷, doc. dr. sc. Milan Silov⁴⁸, prof. dr. sc. Vedrana Spajić-Vrkaš⁴⁹, prof. dr. sc. Pero Šimleša⁵⁰, doc. dr. sc. Nikša Nikola Šoljan⁵¹ i prof. dr. sc. Ante Vukasović⁵² s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, zatim prof. emer. dr. sc.

³⁶ Voditelj prof. dr. sc. Mate Zaninović, a s *Odsjeka* sudjeluju još i doc. dr. sc. Slavica Bašić, doc. dr. sc. Antun Rozmarić, dr. sc. Zora Itković, Stjepan Jagić te Zlatko Miliša.

³⁷ Voditelj doc. dr. sc. Anđelko Mrkonjić.

³⁸ Voditelj doc. dr. sc. Zora Itković.

³⁹ Voditelj doc. dr. sc. Zora Itković, a s *Odsjeka* sudjeluju još i Zlatko Miliša te Igor Radeka.

⁴⁰ Voditelj ovog *Poticajnog projekta za mlade znanstvenike* je Igor Radeka.

⁴¹ Od 1976. do 1986. godine.

⁴² Od 1983. do 1989. godine te akademske 1996/97. godine.

⁴³ Od 1985. do 1988. godine.

⁴⁴ Od 1994. godine.

⁴⁵ Akademske 1961/62. godine.

⁴⁶ Od 1989. godine.

⁴⁷ Od 1985. do 1991. godine.

⁴⁸ 1986. godine.

⁴⁹ Od 1986. do 1989. godine.

⁵⁰ Akademske 1961/62. godine.

⁵¹ Od 1976. do 1979., od 1983. do 1987. te akademske 1990/91. godine.

⁵² Od 1976. do 1978. i akademske 1986/87. godine.

Vladimir Mužić⁵³, najprije s Filozofskog fakulteta u Zagrebu a potom profesor u miru, prof. dr. sc. Filip Jelavić⁵⁴ s Pedagogijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, prof. dr. sc. Vladimira Polić⁵⁵ i doc. dr. sc. Ilija Lavrnja⁵⁶ s Pedagoškog fakulteta (danas Filozofskog fakulteta) u Rijeci, prof. dr. sc. Josip Milat⁵⁷ i doc. dr. sc. Ana Tomaš⁵⁸ s Filozofskog fakulteta u Zadru OOUR Prirodoslovno-matematičkih znanosti i studija odgojnih područja (danas Fakulteta prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja) u Splitu, prof. dr. sc. Gajko Babić⁵⁹, prof. dr. sc. Nikola Filipović⁶⁰ i prof. dr. sc. Branko Rakić⁶¹ s Filozofskog fakulteta u Sarajevu, dr. sc. Milan Lipovac⁶² i dr. sc. Mato Jergović⁶³ iz Zagreba, mr. sc. Marko Atlagić⁶⁴ iz Benkovca te mr. sc. Arif Ključanin⁶⁵, dr. med. Božo Zdrilić⁶⁶ i dr. med. Ante Župan⁶⁷ iz Zadra. Ovi su nastavnici i suradnici svojim angažmanom značajno doprinijeli kvaliteti pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru.

Pored toga, neki članovi *Odsjeka za pedagogiju* odlaskom s Fakulteta u druge znanstveno-nastavne ustanove u Hrvatskoj ili u mirovinu, nisu posve prekinuli suradnju sa studijem: doc. dr. sc. Slavica Bašić⁶⁸, prof. dr. sc. Josip Pivac⁶⁹, doc. dr. sc. Antun Rozmarić⁷⁰ nastavljaju surađivati u nastavi s drugih fakulteta, a iz mirovine prof. dr. sc. Mate Zaninović⁷¹.

Mada kadrovska situacija danas zadovoljava, kontinuiranom suradnjom *Odsjeka za pedagogiju* s nekolicinom gostujućih profesora⁷² dodatno se obogaćuje kvaliteta studija pedagogije.

⁵³ 1966., 1973. i 1975. godine te od 1983. godine.

⁵⁴ Od 1994. do 1998. godine.

⁵⁵ Od 1983. do 1988. godine.

⁵⁶ Od 1987. do 1990. godine.

⁵⁷ Od 1987. do 1989. godine.

⁵⁸ Od 1987. do 1989. godine.

⁵⁹ Od 1989. do 1991. godine.

⁶⁰ Od 1983. do 1987. godine.

⁶¹ 1973. godine.

⁶² Akademске 1990/91. godina.

⁶³ Od 1989. do 1991. godine.

⁶⁴ Od 1987. do 1990. godine.

⁶⁵ Od 1991. do 1993. godine.

⁶⁶ Od 1976. do 1990. godine.

⁶⁷ Od 1990. do 1992. godine.

⁶⁸ Od 1993. do 1998. godine.

⁶⁹ Od 1977. do 1981. godine.

⁷⁰ Od 1993. do 1996. godine.

⁷¹ Od 1989. do 1994. godine.

⁷² Danas na studiju pedagogije gostuju prof. emer. dr. sc. Vladimir Mužić, prof. dr. sc. Vlatko Previšić i prof. dr. sc. Anton Mijatović.

6. *Angažman i najviše nagrade članova Odsjeka za pedagogiju*

Nerijetko su pojedini **predstojnici Odsjeka za pedagogiju**, a ponekad i članovi *Odsjeka* u ulozi pročelnika *Zavoda* kojem su pripadali, prednjačili u razvoju pedagogije i cjelokupnog Fakulteta. No, angažmanom i brojem mandata u tom su se pogledu među sobom razlikovali. Prvi i jedini predstojnik i utemeljitelj *Pedagoške katedre* od akademske 1958/59. godine do njena prerastanja u *Odsjek za pedagogiju*, te prvi predstojnik *Odsjeka za pedagogiju* sve do akademske 1966/67. godine bio je njihov utemeljitelj prof. dr. sc. Vladimir Janković. Od 1967/68. godine do 1976/77. godine *Odsjek* vodi prof. dr. sc. Josip Pivac (sa svim promjenama ustroja koje su u to vrijeme bile). Akademske 1977/78., 1978/79. te od 1984/85. do 1986/87. godine na čelu *Odsjeka* je prof. dr. sc. Mate Zaninović.

Doc. dr. sc. Vladimir Vujčić predstojnik je *Odsjeka* od 1979/80. do 1983/84. godine, a od 1987/88. do 1990/91. godine doc. dr. sc. Antun Rozmarić. U akademskoj 1991/92. i 1992/93. *Odsjek* vodi doc. dr. sc. Slavica Bašić, a 1993/94., 1994/95. i dio 1999/00. godine prof. dr. sc. Zora Itković. Od 1995/96. do 1999/00. godine predstojnik *Odsjeka* je prof. dr. sc. Anđelko Mrkonjić. Od akademske 1999/00. predstojnik *Odsjeka za pedagogiju* je prof. dr. sc. Marko Palekčić.

Za sudjelovanja Odsjeka za pedagogiju u Zavodu za pedagogiju, predškolski odgoj i razrednu nastavu pročelnici zavoda s Odsjeka su bili: od osnutka *Zavoda* akademske 1979/80. do 1984/85. godine prof. dr. sc. Vladimir Vujčić, u 1985/86. godini prof. dr. sc. Mate Zaninović, od 1988/89. do 1990/91. godine doc. dr. sc. Antun Rozmarić te u 1991/92. i 1992/93. godini doc. dr. sc. Zora Itković. Od prelaska u sastav *Zavoda za filozofiju, pedagogiju, psihologiju i sociologiju* pročelnik *Odsjeka za pedagogiju* postaje prof. dr. sc. Anđelko Mrkonjić akademske 1999/00. godine.

Nije jednostavno procijeniti doprinos svakoga nastavnika i suradnika dosadašnjem razvoju pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. No, ako bi se rukovodili složnošću poslova koje su preuzimali unutar Fakulteta te rezultatima na znanstvenom području istaknutim od struke i šireg okruženja najvišim pedagozijskim i javnim priznanjima te nagradama za svoj rad, mogla bi se izdvojiti tri dosadašnja nastavnika: prof. dr. sc. Vladimir Janković, prof. dr. sc. Josip Pivac i prof. dr. sc. Mate Zaninović.

Radi se o sveučilišnim profesorima s dugogodišnjim stažem na Fakultetu (prof. Janković 15, prof. Zaninović 16, prof. Pivac 18 godina) i angažmanom na čelnim funkcijama *Odsjeka* te vodećim ulogama u znanstveno-nastavnom

radu na svojim poljima. Naime, profesor Janković prvi je predstojnik *Pedagoške katedre* te *Odsjeka za pedagogiju*, direktor je Pedagoške akademije u osnivanju, u akademskoj 1958/59. prodekan, a u 1959/60. godini dekan Filozofskog fakulteta u Zadru, počasni je član Hrvatskog pedagoško-književnog zbora te pionir u pokretanju pedagogije slobodnog vremena u nas; profesor Pivac je dugogodišnji predstojnik *Odsjeka*, u akademskim 1975/76. i 1976/77. godinama dekan Fakulteta, dugogodišnji član Prosvjetnog savjeta Socijalističke Republike Hrvatske te autor čitavog niza pedagoških studija; pored višegodišnjeg vođenja *Odsjeka* i *Zavoda*, profesor Zaninović posebno se istakao svojim angažmanom na području povijesti pedagogije, sublimiranim u udžbeniku i hrestomatiji opće povijesti pedagogije, što se još uvijek koriste ne samo u Hrvatskoj nego i nekim drugim republikama bivše Jugoslavije. Osim toga, sva su trojica dobitnici najviše pedagoške Državne nagrade "Ivan Filipović" za životno djelo na unapređivanju pedagoške teorije i pedagoške prakse, a profesor Zaninović i Nagrade grada Zadra.

No, nemjerljiv je četrnaestogodišnji doprinos prof. dr. sc. Vladimira Vujčića, kao i svih ostalih nastavnika i suradnika *Odsjeka za pedagogiju* (kako onih koji su nekada radili tako i sadašnjih) pedagojskom stasanju četrdeset i pet generacija studenata profesorskih smjerova te četrdeset generacija studenata pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru. Svi su oni isto tako ovjenčani najvrjednijim priznanjima za svoj rad, jer svakom istinskom pedagogu nema većeg priznanja do plemenitog traga utkanog u sudionike odgojno-obrazovnog procesa s kojima radi.

7. Razvoj studija pedagogije u sveučilišnim centrima Hrvatske

Razvoj pedagogije na nekom području toliko je povezan sa sveučilišnim pedagojskim obrazovanjem da se završetak znanstvenog utemeljenja pedagogije nerijetko izjednačava sa završetkom njegova sveučilišnog konstituiranja. Kako u tom pogledu stoje stvari na drugim hrvatskim sveučilištima?

Pored Splitskog sveučilišta čiji je studij pedagogije u Zadru, studij pedagogije na zagrebačkom i riječkom sveučilištu je u sveučilišnim središtima. Osječko sveučilište još uvijek nema studija, mada se priprema osnivanje dvopredmetnog studija pedagogije na Pedagoškom fakultetu u Osijeku, koji bi se trebao kombinirati sa svim drugim dvopredmetnim studijskim kombinacijama na Fakultetu.

Značenje zadarskog studija u širim hrvatskim okvirima čitatelj će bolje sagledati nakon kratkog upoznavanja (ili prisjećanja) s razvojem studija pedagogije na zagrebačkom i riječkom sveučilištu.

7.1. Pedagogija na Sveučilištu u Zagrebu

Osnivanje pedagogije na Zagrebačkom sveučilištu započelo je s njegovim pokretanjem 1874. godine. Naime, te su godine održana prva predavanja iz pedagogije na Mudroslovnom fakultetu. Povremeno ih je u sklopu praktične filozofije vodio estetičar i književnik prof. dr. sc. Franjo pl. Marković (Vukasović, 1998, 373). Ali, poseban doprinos Mudroslovnog fakulteta pedagogiji kao znanosti započinje otvaranjem sveučilišnih seminara i katedri.

U tom kontekstu **1893. godine osnovana je Katedra za pedagogiju, te teoretičnu i praktičnu filozofiju**, kojom se pokreće sistematsko pedagogijsko obrazovanje (Šidak, 1969, knj. II, 64). Na tu je katedru sljedeće godine za profesora postavljen filozof i pedagog prof. dr. sc. Đuro Arnold kao prvi imenovani profesor pedagogije na Sveučilištu (Dumbović, 1995, 204), koji predaje pedagogiju studentima Fakulteta.

Od 1886. godine osnivaju se sveučilišni seminari, u kojima su studenti pripremani za praktičan i samostalan rad. Prvi predstojnik **Pedagogijskog seminara (Seminarium paedagogicum) osnovanog 1896. godine** isto je tako profesor Đuro Arnold. U njemu su se s pedagogijom i didaktikom upoznavali svi *sveučilišni slušači*, budući srednjoškolski profesori. Profesor Arnold stalno je i redovito predavao pedagogiju i vodio pedagoško-didaktičke vježbe, pa su *Katedra*, a potom i *Seminar* od svoga osnutka postali opći predmet obavezan za sve studente Fakulteta (Šidak, 1969, knj. II, 64-65. i 70). Zahvaljujući *Katedri* i *Seminaru* u zadnjem je desetljeću XIX. stoljeća započelo teorijsko pedagogijsko obrazovanje i praktično osposobljavanje svih studenata Mudroslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu za profesorski poziv.

Nakon Franje pl. Markovića i Đure Arnolda, s dolaskom Stjepana Matičevića za sveučilišnog profesora, pedagogija završava proces sveučilišne izgradnje i osamostaljenja pedagogije od filozofije. Naime, Uredbom o (u to vrijeme s izmijenjenim službenim nazivom) Filozofskom fakultetu iz 1928. godine došlo je do značajne promjene u režimu studiranja. Prema toj uredbi Fakultet je ustrojen u 30 studijskih grupa, pri čemu je svaka imala po tri predmeta: A, B i C. Najopsežniji A predmet polagao se na kraju studija,

B predmet nakon šestog semestra, a *C* predmet nakon četvrtog semestra (Vukasović, 1998, 373).

U skladu s tim promjenama od **1928. godine** nastavljena je teorijska i praktična nastava pedagogije kao općeg predmeta obaveznog za sve studente u *Pedagogijskom seminaru* Fakulteta, ali je istovremeno **pedagogija izdignuta na razinu zasebnog studijskog predmeta**. S njegovim završavanjem student je stjecao zvanje diplomiranog pedagoga uz još dva studijska zvanja. Kako je znanstveno usavršavanje i stjecanje titule doktora znanosti moguće iz onih sveučilišnih disciplina koje funkcioniraju na studijskoj razini, od uvođenja studija pedagogije 1928. godine omogućeno je i stjecanje doktorata znanosti iz područja pedagogije.

Pedagogija se u to vrijeme studirala **kao C studijska grupa** u jednoj od sljedećih kombinacija:

a) Opća pedagogija s Metodikom i Psihologijom;

b) Osnove više matematike ili Fizike i Kemija ili Opća zoologija ili Opća botanika ili Biologija ili Klasični jezik s književnošću ili Narodni jezik ili jedan moderni jezik s književnošću ili Historija ili Filozofija (Dumbović, 1997, 380).

Pod upravom prof. dr. sc. Stjepana Patakija **1946. godine Pedagogijski seminar prerasta u Pedagoški institut** s četiri temeljne zadaće:

1) priprema svih studenata Filozofskog i (u međuvremenu osamostaljenog) Prirodoslovno-matematičkog fakulteta za profesorska zvanja i organizacija studija pedagogije

2) osiguranje permanentnog pedagoškog usavršavanja srednjoškolskih profesora

3) proučavanje pedagojske teorije i prakse

4) objavljivanje rezultata pedagojskih istraživanja (Vukasović, 1998, 373-374).

No, i u *Pedagoškom institutu* kao i u *Pedagogijskom seminaru* studij pedagogije zapravo je ostao ključnom djelatnošću, tako da je uz prioritetsnu potrebu jačanja pedagojskog obrazovanja srednjoškolskih profesora, osobito korist njegovim jačanjem imao studij pedagogije i pedagojska teorija u cjelini.

U to vrijeme **studij pedagogije mogao se upisati na tri načina**:

1) **kao jednopredmetni studij** (osam semestara)

2) **kao I. glavni predmet** (osmosemestralni, tzv. A studij)

3) **kao II. glavni predmet** (šestosemestralni, tzv. B studij).

U sklopu reforme Filozofskog fakulteta na temelju Zakona o organizaciji znanstvenog rada iz 1957. godine **rasformiran je Pedagoški institut 1960. godine**. Njegovu djelatnost preuzimaju dvije novoosnovane ustanove: **za**

nastavni rad zadužen je *Odsjek za pedagogiju*, a za znanstveni rad *Zavod za pedagogiju*. U to se vrijeme pedagogija studirala kao ravnopravni dvopredmetni i jednopredmetni studij (u trajanju od po osam semestara). **Od 1993. godine ukida se jednopredmetni studij, pa se pedagogija studira u kombinaciji s bilo kojim drugim dvopredmetnim studijem** na Fakultetu (Damjanović, 1998, 167. i 170).

Specifičnost je Zagrebačkog sveučilišta u tome što se zbog kontinuiranog uvećavanja broja studenata profesorskih smjerova (na Filozofskom fakultetu i drugim fakultetima Zagrebačkog sveučilišta) **od Odsjeka za pedagogiju 1973. godine odvaja Sveučilišni Centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje**. Od 1981. godine *Centar* postaje zajedno s *Odsjekom* sastavnim dijelom *OOOR-a Pedagogijskih znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, koji 1990. godine mijenja naziv u *Pedagogijske znanosti*. Nakon izlaska *Odsjeka za pedagogiju* iz okrilja *Pedagogijskih znanosti* Filozofskog fakulteta i povratka 1999. godine u sastav Filozofskog fakulteta, u tekućoj akademskoj godini pedagoško obrazovanje profesorskih smjerova Fakulteta ponovno je briga *Odsjeka za pedagogiju*.

Prema tome, pedagogija je na Zagrebačkom sveučilištu u okviru *Katedre* organizirana 1893. godine, u okviru *Seminara* 1896. godine, a studij pedagogije započinje 1928. godine.

7.2. Pedagogija na Sveučilištu u Rijeci

Nakon početnih priprema unutar **Više stručne pedagoške škole (1953-1962)**, **Visoka industrijsko-pedagoška škola (1962-1972)** prvotno osniva *Odjel industrijske pedagogije* u čijem su sastavu među 5 katedri i dvije pedagojske: *Katedra za industrijsku pedagogiju* i *Katedra za didaktiku*. Potom **akademske 1966/67. godine** s odumiranjem odjela i reorganizacijom katedri, od pedagojskih je ostala *Katedra za industrijsku pedagogiju* (Rosić, 1988, 17). U isto je vrijeme ustrojen *Zavod za pedagogiju* kao znanstvena jedinica. U to vrijeme, **od akademske 1966/67. do kraja rada ove ustanove 1971/72. godine, organiziran je dvostupanjski studij industrijske pedagogije**, koji u II. stupnju ima tri profila (Pedagoški organizator, Programer i Organizator nastave). Svaki stupanj traje četiri semestra, tj. dvije godine (*ibidem*, 21-22).

S prerastanjem Visoke industrijsko-pedagoške škole u **Fakultet industrijske pedagogije (1972-1977)**, studij industrijske pedagogije u

jedinstvenom je četverogodišnjem trajanju s pet smjerova: Pedagoški organizator, Organizator nastave, Odgajateljski smjer, Kadrovski smjer i Organizacija kulturnih djelatnosti. No, pored toga se i dalje može studirati dvogodišnji studij I. stupnja za Praktičnu nastavu i dvogodišnji studij II. stupnja za Industrijsku pedagogiju. *Zavod za pedagogiju* kao znanstvena jedinica već u godini osnivanja Fakulteta prerasta u *Institut industrijske pedagogije*. Te iste godine s osnivanjem Sveučilišta u Rijeci osniva se i *Sveučilišni centar za pedagošku izobrazbu i istraživanje* radi pedagoškog osposobljavanja profesorskih smjerova na Sveučilištu.

Pedagoški fakultet u Rijeci (1977-1998) izrasta iz Fakulteta industrijske pedagogije i pedagoških akademija u Rijeci, Puli i Gospiću. Od **akademske 1978/79. godine** njegov *Zavod za pedagogiju* pokreće opći profil **jednopedmetnog četverogodišnjeg studija pedagogije** (Stolac, 2000, 17-18. i 21).

S urastanjem **Pedagoškog fakulteta u Filozofski fakultet u Rijeci 1998. godine** pedagogija se organizira u okviru *Odsjeka za pedagogiju*. U akademskoj 1998/99. godini **pedagogija** postaje **dvopedmetni četverogodišnji studij** u fiksnoj kombinaciji s informatikom, da bi se od sljedeće godine studirao uz slobodni izbor hrvatskog, engleskog ili njemačkog jezika i književnosti, filozofije, informatike ili povijesti (*ibidem*, 25).

Dakle, pedagogija je u Rijeci prvotno organizirana 1962. godine u okviru *Katedre*, a studij pedagogije započinje 1966. godine.

8. *Perspektive studija pedagogije na Filozofskom fakultetu u Zadru*

Posebno priznanje cjelokupnoj dosadašnjoj baštini Zadra predstavlja konstituiranje novog, povijesno gledajući, drugog sveučilišta u gradu. Naime, sva je prilika da će od sljedeće akademske godine u Zadru započeti s radom peto recentno sveučilište u Hrvatskoj. Umjesto postojećih univerzalnih sveučilišta s fakultetski ustrojenim jedinicama, ono će biti departmanskog tipa sa specifičnim društveno-humanističkim usmjerenjem. S novim sveučilištem postojeći *Odsjek za pedagogiju* prerast će u prvu samostalnu pedagoškijsku ustanovu u Hrvatskoj, čime će se poboljšati mogućnosti njegova razvoja u budućnosti.

9. Izvori i literatura

9.1. Izvori

- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1957-58*⁷³, (1957), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C - Prilog.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1958-59*, (1958), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C - Prilog.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1959-60*, (1960), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C - Prilog.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1960-1961*, (1961), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C - Prilog.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1961-1962*, (1962), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C - Prilog.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1963-1964*⁷⁴, (1963), Zagreb, Sveučilišni vjesnik – C - Prilog.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1964-1965*, (1964), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1965-1966*, (1965), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1966-1967*, (1966), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1967-1968*, (1967), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1968-1969*, (1968), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1969-1970*, (1969), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1970-1971*, (1970), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1971-1972*, (1971), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1972-1973*, (1973), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.

⁷³ U *Redu predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1956/57*. nije tiskan red predavanja Filozofskog fakulteta u Zadru.

⁷⁴ *Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1962-1963*. nije tiskan.

- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1973-1974, (1974), Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.*
- Izveštaj o radu sveučilišta u školskoj godini 1974/1975⁷⁵, (1976), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1975-1976, (1976), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1976-1977, (1977), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1977-1978, (1978), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1978-1979, (1979), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1979-1980, (1980), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1980-1981, (1981), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1981-1982, (1982), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1982-1983, (1983), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1983-1984, (1984), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1984-1985, (1985), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1985-1986, (1986), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1986-1987, (1987), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1987-1988, (1988), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1988-1989, (1989), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1989-1990, (1990), Split, Sveučilište u Splitu.*
- Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1991-1992⁷⁶, (1992), Split, Sveučilište u Splitu.*

⁷⁵ U prvoj akademskoj godini novoga Splitskog sveučilišta umjesto reda predavanja tiskan je *Izveštaj o radu sveučilišta u školskoj godini 1974/1975.*

- Sveučilišni godišnjak : školske godine 1994-95*⁷⁷, (1995), Split, Sveučilište u Splitu.
- Sveučilišni godišnjak : školske godine 1995-96*, (1996), Split, Sveučilište u Splitu.
- Sveučilišni godišnjak : školske godine 1996-97*, (1997), Split, Sveučilište u Splitu.
- Sveučilišni godišnjak : školske godine 1997-98*, (1998), Split, Sveučilište u Splitu.
- Sveučilišni godišnjak : akademske godine 1998-99*, (1999), Split, Sveučilište u Splitu.
- Sveučilišni godišnjak : akademske godine 1999-00*, (2000), Split, Sveučilište u Splitu.

9.2. Literatura

- ĆOSIĆ, Vjekoslav /ur./ (1996): *Četrdeset godina Filozofskoga fakulteta u Zadru : 1956-1996*, Zadar, Filozofski fakultet.
- DAMJANOVIĆ, Stjepan /ur./ (1998): *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu : Monografija*, Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- DUMBOVIĆ, Ivan (1995): *Pedagogija na Zagrebačkom sveučilištu : Prigodom 100-te obljetnice katedre za pedagogiju Filozofskog fakulteta*, *Napredak*, br. 2, str. 204-212.
- DUMBOVIĆ, Ivan (1995a): *Uvid u razvoj pedagogije u Hrvatskoj*, u: *Poruke 8. križevačkih pedagoških dana*, Križevci, str. 40-46.
- DUMBOVIĆ, Ivan (1997): *Pregled velikih datuma hrvatske pedagogije, školstva i učiteljstva : Kronologija nekih znamenitijih postignuća*, *Napredak*, br. 3, str. 368-381.
- FESTINI, Heda, FRANIĆ, Ante, JAKŠIĆ, Zlatan, MEDINI, Julijan, PIVAC, Josip /ur./ (1976): *Dvadeset godina Filozofskoga fakulteta u Zadru : 1956-1976*, Zadar, Filozofski fakultet.
- GROSS, Mirjana (1980): *Historijska znanost : Razvoj, oblik, smjerovi*, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber.
- GROSS, Mirjana (1996): *Suvremena historiografija : Korijeni, postignuća, traganja*, Zagreb, Novi Liber - Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

⁷⁶ *Red predavanja : u zimskom i ljetnom semestru školske godine 1990-1991.* nije tiskan.

⁷⁷ *Sveučilišni godišnjaci za akademsku 1992.-93. i 1993.-94. godinu* nisu tiskani.

- ILIRSKI preparandij u Arbanasima – Gimnazija Jurja Barakovića u Zadru : Spomen knjiga (1866-1996)* (1997), Zadar, Gimnazija Jurja Barakovića.
- JERKOVIĆ, Josip i dr. /ur./ (1996): *Pedagoški fakultet*, Osijek, Pedagoški fakultet.
- KRASIĆ, Stjepan (1996): *Generalno učilište Dominikanskog reda u Zadru ili 'Universitas Jadertina' (1396-1807)*, Zadar, Filozofski fakultet.
- KRAVAR, Miroslav, MILOVIĆ, Jevto, SUIĆ, Mate /ur./ (1958): *Filozofski fakultet u Zadru : 1956./1957.*, Zadar, Filozofski fakultet.
- MEDINI, Julijan (1987): Trideset godina rada Filozofskog fakulteta u Zadru, *Zadarska revija*, br. 1-2, str. 139-148.
- MUŽIĆ, Vladimir (1982): *Metodologija pedagoškog istraživanja*, Sarajevo, Svjetlost - OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- MUŽIĆ, Vladimir, Vlatko PREVIŠIĆ, Ante VUKASOVIĆ (1989): *Pedagoški institut Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1946-1986*, Zagreb, Radovi Instituta za pedagojska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, svezak 37.
- MUŽIĆ, Vladimir (1999): *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*, Zagreb, Educa.
- PIVAC, Josip (1976): Razvoj i daljnje perspektive Filozofskog fakulteta u Zadru, *Zadarska revija*, br. 5-6, str. 349-366.
- PIVAC, Josip (1979): In memoriam : Dr Vladimir Janković, *Pedagoški rad*, br. 3-4, str. 185-188.
- PIVAC, Josip (1979a): In memoriam : Vladimir Janković, *Zadarska revija*, br. 2-3, str. 263-265.
- POSAVEC, Koraljka (1997): Pedagogija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, *Napredak*, br. 3, str. 379-381.
- POSAVEC, Koraljka (1998): Utemeljenje pedagogije kao sveučilišnog predmeta i studija (1876.-1928.) Sveučilišta u Zagrebu, *Napredak*, br. 2, str. 205-212.
- RADEKA, Igor (1996): Historijski razvoj ustanova za obrazovanje učitelja u Zadru, *Radovi - Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, sv. 35 (12) - 1995/96, str. 187-208.
- ROSIĆ, Vladimir (1988): *Pedagoški fakultet Rijeka : 1953-1988.*, Rijeka, Pedagoški fakultet.
- STOLAC, Dijana (2000): *Filozofski fakultet u Rijeci : Monografija*, Rijeka, Filozofski fakultet.

- ŠIDAK, Jaroslav /ur./ (1969): *Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*, knjiga I.-II., Zagreb, Izdavački zavod Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
- VUKASOVIĆ, Ante (1998): *Pedagoška izobrazba na Sveučilištu u Zagrebu (1893-1998)*, *Napredak*, br. 3, str. 372-380.

Igor Radeka: FORTY YEARS OF STUDYING PEDAGOGY AT THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN ZADAR

S u m m a r y

Pedagogy has been a required subject for all courses of study educating students for the teaching profession at the Faculty of Philosophy in Zadar. The Chair of Pedagogy established in 1958/59 catered to this need. This has remained so to the present. In addition to this in 1961/62 a three-years long study of pedagogy itself was established in 1961/62. This year marks the fortieth anniversary of studying pedagogy at the Faculty of Philosophy in Zadar.

From the 1977/78 academic year pedagogy in Zadar is studied as a four-years course of study. The continued two subject concept of study was transformed in 1982/83 into a one subject course but was shortly abandoned for the earlier two subject course of study.

In Croatia (Zagreb, Zadar, Rijeka) pedagogy was initially organized as a chair to be later transformed into a department. The oldest chair for pedagogy was established in Zagreb in 1893 and developed into a separate course of studying pedagogy in 1928. The first chair of pedagogy in Rijeka began in 1962 while the first course of study commenced in 1966.

It is to be expected that from the next academic year the Department of Pedagogy will be transformed into an independent department within the framework of the University of Zadar which is in the process of being constituted.

KEY WORDS: the study of pedagogy, *Chair of Pedagogy*, *Department of Pedagogy*, Faculty of Philosophy in Zadar